

Διάλεξη 10^η

Κυριάκος Κυριαζόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

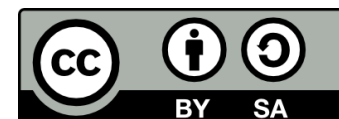

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η ανάδειξη των προκαθημένων και των επισκόπων την περίοδο της αδιαίρετης εκκλησίας (συνέχεια από 9η διάλεξη)
2. Η ανάδειξη των προκαθημένων και των επισκόπων στην καθολική εκκλησία

Σκοποί ενότητας

1. Να εξεταστούν οι τρόποι ανάδειξης προκαθημένων και επισκόπων κατά την περίοδο της αδιαίρετης εκκλησίας
2. Να εξεταστούν οι τρόποι ανάδειξης προκαθημένων και επισκόπων στην καθολική εκκλησία
3. Μελέτη των σχετικών κανόνων των οικουμενικών συνόδων και σχετικών πηγών

Η ανάδειξη των προκαθημένων και των επισκόπων την περίοδο της αδιαίρετης εκκλησίας

Η σχέση Ρώμης - Κωνσταντινούπολης

- Ο κανόνας 28 της Δ' οικουμενικής συνόδου απένειμε στον στο θρόνο της Νέας Ρώμης / Κωνσταντινούπολης τα ίσα πρεσβεία με της πρεσβυτέρας Ρώμης.
- Η έκφραση «μετά τον της Ρώμης επίσκοπο» ερμηνεύεται διαφορετικά από τους ανατολικούς κανονολόγους.
  - Ο Αριστεινός θεωρεί ότι δηλώνει χρόνο και όχι τιμή άρα ο πατριάρχης Κωνσταντινούπολης έχει τα ίδια πρεσβεία και την ίδια τιμή με της Ρώμης (Ράλλης – Ποτλής, 1852b: 176)
  - Οι Ζωναράς και Βαλσαμών θεωρούν ότι το «μετά» συνιστά υποβιβασμό και ελάττωση του Κωνσταντινούπολης σε σχέση με τον Ρώμης.

Η θέση της Ρώμης

- η 7η οικουμενική σύνοδος, στον 1ο κανόνα, με την έγκριση των αντιπροσώπων του Πάπα, κύρωσε τους κανόνες των 6 οικουμενικών που προηγήθηκαν.
- Η Ρώμη δεν είχε εγκρίνει ρητά τους κανόνες 3 της Β΄ και 28 της πενθέκτης οικουμενικής.
- Η δεύτερη θέση του πατριάρχη Κωνσταντινούπολης στην τάξη των πατριαρχικών εδρών αναγνωρίστηκε με τον κανόνα 5 της 4ης οικουμενικής, για τη ρωμαιοκαθολική εκκλησία, συνόδου του Λατερανού, αλλά υπό τον όρο της ενότητας με τη Ρώμη όπως εκείνη τον εννοεί.

Κανόνας 5 της συνόδου του Λατερανού

Ανανεώνοντας τα αρχαία προνόμια των πατριαρχικών εδρών με την έγκριση της αγίας οικουμενικής συνόδου ορίζουμε τα ακόλουθα: μετά τη ρωμαϊκή εκκλησία η οποία με διάταξη του Κυρίου έχει επί όλων των άλλων εκκλησιών το πρωτείο της τακτικής εξουσίας, ως μητέρα και διδάσκαλος όλων των πιστών του χριστού, η εκκλησία της Κωνσταντινούπολης θα έχει την πρώτη θέση, της Αλεξάνδρειας της 2η, της Αντιόχειας την 3η και της Ιερουσαλήμ την 4^η.

Πρεσβεία τιμής στην αδιαίρετη εκκλησία

- Τα πρεσβεία τιμής του Ρώμης ή του Κωνσταντινούπολης στην αδιαίρετη εκκλησία δεν παρείχαν νομική εξουσία των εν λόγω επί των λοιπών πατριαρχών, καθώς ο Πάπας ή ο οικουμενικός πατριάρχης δεν είχαν δικαίωμα χειροτονίας των πατριαρχών, μητροπολιτών, επισκόπων των άλλων πατριαρχείων
- Τα πρωτεία εξουσίας ορισμένων προκαθημένων είναι συνδεδεμένα με τη χειροτονία των αρχιερέων που υπάγονται στους προκαθημένους τους.
- Στην αδιαίρετη εκκλησία ο Πάπας και ο πατριάρχης είχαν μια περιορισμένη δικαστική εξουσία εκτός των ορίων των εδαφικών τους δικαιοδοσιών.
- Ο κανόνας 15 της πρωτοδευτέρας συνόδου (861μχ) θεμελιώνει την εκκλησιαστική κοινωνία περί τους πατριάρχες.

Σχέσεις μεταξύ δικαίου πολιτείας και εκκλησίας

- Το κεφάλαιο Α της νεαρής ΡΚΓ του Ιουστινιανού ανέθεσε την εκλογή του τριπροσώπου σε ένα εκλογικό σώμα αποτελούμενο από τους κληρικούς και επίλεκτους λαϊκούς της χηρεύουσας επισκοπής.
- Ο Βαλσαμών και ο Βλάσταρης υποστηρίζουν ότι σύμφωνα με το κανονικό δίκαιο η αρμοδιότητα της εκλογής ανήκει μόνο στους επισκόπους (Ράλλης – Ποτλής, 1859: 498).
- Σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ ενός κανόνα κι ενός πολιτειακού νόμου που αφορούν το ίδιο θέμα υπερισχύει ο κανόνας, σύμφωνα με Βαλσαμών και Βλάσταρη. Ο λόγος: οι νόμοι θεσπίζονται από το βασιλιά, ενώ οι κανόνες από την εκκλησιαστική αρχή και από την πολιτειακή αρχή.

Σχέσεις μεταξύ δικαίου πολιτείας και εκκλησίας (2)

Οι Βαλσαμών (Ράλλης – Ποτλής: 1852α: 38) και Βλάσταρης (Ράλλης – Ποτλής, 1859: 317) θεωρούν ότι οι διορισμοί των επισκόπων που έγιναν από τον αυτοκράτορα της Κωνσταντινούπολης, υπό την ιδιότητα του επιστημονάρχη, δηλαδή του προστάτη της εκκλησίας, δε συμβιβάζονται με τους [κανόνες 30 των αποστόλων](#) και [κανόνα 3 της 7ης](#). Οι κανόνες είναι σαφείς: οι επίσκοποι που αναδεικνύονται με τη βοήθεια κοσμικών αρχόντων καθαιρούνται και αφορίζονται (30 αποστόλων) και οι χειροτονίες είναι αυτοδικαίως άκυρες (3 της 7ης).

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

Ανάδειξη προκαθήμενων και επισκόπων στην καθολική εκκλησία

Η ανάδειξη του Πάπα

- Ο Πάπας εκλέγεται από το σύλλογο των καρδινάλιων σύμφωνα με τους κανόνες 332, § 1 του κώδικα κανονικού δικαίου της λατινικής εκκλησίας και 44, § 1 του κώδικα κανόνων ανατολικών εκκλησιών καθώς και με το σχετικό ισχύοντα νόμο που εκδόθηκε από τον Πάπα Παύλου τον 6ο του 1975.
- Οι κανόνες 332 § 1 και 44 § 1 έχουν το ακόλουθο κοινό περιεχόμενο:

ο Ρωμαίος ποντίφικας αποκτά την ανώτατη και πλήρη εξουσία με τη νόμιμη εκλογή που γίνεται αποδεκτή από αυτόν μαζί με την επισκοπική χειροτονία. Ως εκ τούτου όποιος εκλέγεται ανώτατος ποντίφικας αποκτά την εν λόγω εξουσία από τη στιγμή της αποδοχής αν είναι ήδη χειροτονημένος επίσκοπος (αν δεν είναι πρέπει να χειροτονηθεί αμέσως).

Η ανάδειξη επισκόπων της λατινικής εκκλησίας

- Συστήματα αναδείξεων προβλέπονται από τον κώδικα κανονικού δικαίου, από το διεθνές εκκλησιαστικό δίκαιο των κονκορδάτων και των εκκλησιαστικών συμβάσεων.
- Η προηγούμενη γνωστοποίηση του ονόματος του επισκόπου που αναδείχθηκε κανονικά εκ μέρους της Αγίας έδρας ισχύει μόνο για τα κράτη όπου έχει θεσπιστεί σχετικό δικαίωμα ώστε να προβάλλουν ενδεχομένως αντιρρήσεις γενικού πολιτικού χαρακτήρα εναντίον του αναδειχθέντος.
- Η Αγία Έδρα δε δεσμεύεται από τις αντιρρήσεις αυτές.

Προϋποθέσεις για τον επίσκοπο

- Προκειμένου ο ρωμαιοκαθολικός επίσκοπος να γίνει μόνιμο μέλος του συλλόγου των επισκόπων και να είναι σε ιεραρχική κοινωνία με τον επικεφαλής του συλλόγου (Πάπα), εκτός από την κανονική του ανάδειξη απαιτείται:
  1. η νόμιμη χειροτονία (δηλαδή κατόπιν ποντιφικής, πατριαρχικής, ή της μεγαλύτερης αρχιεπισκοπικής ή μητροπολιτικής εντολής).
  2. η κανονική αποστολή, δηλαδή η ανάθεση μιας επισκοπής ή επιμέρους εκκλησίας από τον Πάπα ή από άλλη αρμόδια αρχή.

Κονκορδάτα και εκκλησιαστικές συμβάσεις

- Κονκορδάτα: οποιοσδήποτε τύπος σύμβασης μεταξύ κράτους και καθολικής εκκλησίας με την οποία ρυθμίζονται θέματα που αφορούν και τα δύο μέρη. Με τη στενή κυριολεκτική έννοια σημαίνει τη σύμβαση μεταξύ κράτους και καθολικής εκκλησίας με την οποία θεσπίζεται πλήρες νομικό καθεστώς της εκκλησίας μέσα στην αντισυμβαλλόμενη πολιτεία ή τουλάχιστον ρυθμίζονται συνολικά τα κύρια θέματα πολιτείας - εκκλησίας και περιβάλλεται με την επισημότερη μορφή μιας διεθνούς συνθήκης ή διπλωματικής σύμβασης.
- Εκκλησιαστικές συμβάσεις: ρυθμίζονται ορισμένα θέματα από αυτά που μπορούν αν είναι αντικείμενο σχέσεων πολιτείας εκκλησίας. Μικρότερη επισημότητα από κονκορδάτα. Μπορούν να παίρνουν διάφορα ονόματα: συμβάσεις, συμφωνίες, πρωτόκολλα, *modus vivendi*, ανταλλαγές διπλωματικών διακοινώσεων)

Η ανάδειξη επισκόπων της λατινικής εκκλησίας (2)

- Ο επίσκοπος μπορεί να διοριστεί από τον Πάπα ή να επικυρωθεί η εκλογή του από τον Πάπα: κατά κανόνα οι Λατίνοι επίσκοποι ελεύθερα διορίζονται ή επικυρώνεται η εκλογή τους από τον Πάπα (κανόνας 377, § 1 κανονικού δικαίου). Ο ελεύθερος διορισμός από τον Πάπα ονομάζεται εγκατάσταση ύστερα από παρουσίαση.
- Οι επίσκοποι της εκκλησιαστικής επαρχίας ή της αντίστοιχης επισκοπικής συνδιάσκεψης υποβάλλουν στην Αγία Έδρα τις καταστάσεις των κατάλληλων πρεσβυτέρων για το αξίωμα ανά τριετία.
- Ο αρμόδιος ποντιφικός αντιπρόσωπος υποβάλλει στην αποστολική έδρα το τριπρόσωπο των υποψηφίων (κανόνας 377, § 2-3).

Στις ανατολικές εκκλησίες

Ο Πάπας διορίζει:

1. τους πατριάρχες και μεγαλύτερους αρχιεπίσκοπους των ανατολικών καθολικών εκκλησιών ασκώντας το δικαίωμα της μεταβίβασης (κανόνες 72, § 2 και 152 του κώδικα κανόνων ανατολικών εκκλησιών)
  2. το μητροπολίτη και τους επισκόπους μιας ανατολικής μητροπολιτικής εκκλησίας *sui juris* (κανόνας 168 ανατολικών)
  3. ιεράρχες επικεφαλής άλλων ανατολικών εκκλησιών *sui juris* (175)
  4. τους ανατολικούς επισκόπους στις περιπτώσεις ανάθεσης μιας επισκοπής ή άλλου αξιώματος που πρέπει να ασκηθεί εκτός ορίων εδαφικής δικαιοδοσίας της αντίστοιχης πατριαρχικής ή μεγαλύτερης αρχιεπισκοπικής εκκλησίας (181 και 152)
- Ο Πάπας δεν είναι υποχρεωμένος να διορίζει υποψήφιο από τους καταλόγους που συντάσσονται από τα αρμόδια όργανα στην περίπτωση 4 και 2(149 ,168).

Η ανάδειξη επισκόπων της λατινικής εκκλησίας (3)

- Ο Πάπας επικυρώνει την εκλογή των μεγαλύτερων αρχιεπισκόπων που εκλέγονται από τις αντίστοιχες συνόδους των αρχιεπισκόπων (152,153) και τις εκλογές των ακόλουθων λατίνων επισκόπων:
  - του επισκόπου της Βασιλείας / Ελβετίας που εκλέγεται από τη συνδιάσκεψη της επισκοπής
  - μητροπολιτών και επισκόπων περιοχών της Γερμανίας που εκλέγονται από τα καθεδρικά συνεδρία των αντίστοιχων επιτροπών
- Ο εκλεγμένος δε θεωρείται ότι έχει εκλεχθεί πριν από την επικύρωση από τον Πάπα (179 κανονικό , 959 ανατολικών) απλά αποκτά δικαίωμα να ζητήσει επικύρωση.

Βιβλιογραφία

1. Γ.Α. Ράλλης & Μ. Ποτλής (1852), Σύνταγμα θείων και ιερών κανόνων, Τόμος Α', Αθήνα, Εκ της Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος
2. Γ.Α. Ράλλης & Μ. Ποτλής (1852), Σύνταγμα θείων και ιερών κανόνων, Τόμος Β', Αθήνα, Εκ της Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος
3. Γ.Α. Ράλλης & Μ. Ποτλής (1859), Σύνταγμα θείων και ιερών κανόνων, Τόμος ΣΤ', Αθήνα, Εκ της Τυπογραφίας Γ. Χαρτοφύλακος
4. Κανόνες Β' Οικουμενικής Συνόδου
5. Κανόνες Δ' Οικουμενικής Συνόδου
6. Κανόνες Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου

Βιβλιογραφία (2)

7. Κανόνες Ζ' Οικουμενικής Συνόδου
8. Κανόνες της 4^{ης} συνόδου του Λατερανού
9. Κανόνες της πρωτοδευτέρας Συνόδου
10. Κανόνες των αποστόλων
11. Κώδικας κανονικού δικαίου Λατινικής Εκκλησίας
12. Κώδικας κανόνων ανατολικών εκκλησιών

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2016

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

